

Podsumowanie konsultacji społecznych na temat cywilnych środków egzekwowania praw własności intelektualnej

Pod koniec 2012 r. Komisja Europejska ogłosiła konsultacje społeczne w sprawie cywilnych środków egzekwowania praw własności intelektualnej¹. Do wzięcia w nich udziału zostały zaproszone wszystkie zainteresowane osoby, a także firmy, organizacje oraz rządy państw członkowskich. W oparciu o ogłoszone konsultacje KE na przełomie lutego i marca 2013 r. własne konsultacje przeprowadziło Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Dotyczyły one stosowania w praktyce przepisów dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej, powoływanej dalej jako „dyrektywa”, jak również wdrażających ją przepisów prawa polskiego, w tym:

- ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2006 r., Nr 90, poz. 631 z późn. zm.), powoływanej dalej jako „pr.aut.”;
- ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.), powoływanej dalej jako „k.p.c.”;
- ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 z późn. zm.), powoływanej dalej jako „p.w.p.”;
- ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (Dz. U. Nr 128 poz. 1402 z późn. zm.), powoływanej dalej jako „ustawa o ochronie baz danych”;
- ustawy z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin (Dz. U. Nr 137, poz. 1300 z późn. zm.), powoływanej dalej jako „ustawa o ochronie odmian roślin”.

Na zaproszenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w konsultacjach wzięło udział szerokie grono podmiotów reprezentujących zarówno właścicieli praw jak i użytkowników, z których większość w swojej codziennej praktyce uczestniczy w postępowaniach w sprawach o naruszenia praw własności intelektualnej, zarówno cywilnych jak i karnych. Swoje odpowiedzi przesłały:

- Agencja Nasienna Sp. z o.o.;
- BGST Radcowie Prawni Borek, Gajda Tołwiński Sp. p.;
- BSA – The Software Alliance;
- Cyfrowy Polsat S.A.;
- D. Bober & D. Krupa – Kancelaria Prawna Spółka Cywilna;
- Drzewiecki, Tomaszek i Wspólnicy, Spółka komandytowa;
- Federacja Konsumentów;
- Fundacja Ochrony Twórczości Audiowizualnej;
- Izba Wydawców Prasy;
- Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych;
- Łazewski Depo i Wspólnicy sp.k.;
- Orange Polska;
- Plagiat.pl Sp. z o.o.;

¹ http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2012/intellectual-property-rights_en.htm

- *Polska Izba Książki;*
- *Polskie Radio S.A.;*
- *Polskie Stowarzyszenie Prezenterów Muzyki DJ UNION;*
- *Stowarzyszenie Architektów Polskich;*
- *Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”;*
- *Stowarzyszenie Autorów ZAiKS;*
- *Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych;*
- *Stowarzyszenie Filmowców Polskich – Związek Autorów i Producentów Audiowizualnych;*
- *Stowarzyszenie Ochrony Własności Przemysłowej – Polska Grupa Narodowa AIPPI (Association for the Protection of Industrial Property);*
- *Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL;*
- *Wardyński i Wspólnicy Sp.k.;*
- *Związek Producentów Audio Video.*

Ponadto, swoje ogólne stanowisko na temat egzekwowania praw własności intelektualnej przedstawiły dwie organizacje społeczne: Centrum Cyfrowe Projekt: Polska oraz Fundacja Nowoczesna Polska, które nie uczestniczą we wspomnianych postępowaniach, natomiast zajmują się promocją wolnych licencji i „otwartego dostępu” do treści chronionych prawami autorskimi i pokrewnymi.

Zamieszczonych poniżej informacji nie należy traktować jako stanowiska Rządu w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej, a jedynie podsumowanie odpowiedzi partnerów społecznych na poszczególne pytania. Wyniki tych konsultacji powinny być jednak brane pod uwagę przy formułowaniu tego stanowiska w przyszłości.

I. Pytania ogólne

1. Jakie znaczenie mają prawa własności intelektualnej w Państwa działalności lub działalności podmiotów przez Państwa reprezentowanych?

Wszystkie podmioty biorące udział w konsultacjach podkreśliły, iż prawa własności intelektualnej mają podstawowe znaczenie dla ich działalności lub dla działalności podmiotów przez nie reprezentowanych. Dla wielu branż ich skuteczne egzekwowanie stanowi jeden z fundamentów istnienia oraz gwarancję wysokiej jakości wytwarzanych produktów.

2. Jak oceniają Państwo skalę naruszeń praw własności intelektualnej w sektorze Państwa działalności lub działalności podmiotów przez Państwa reprezentowanych, rozróżniając pomiędzy naruszeniami na skalę komercyjną i niekomercyjną? Jaki wpływ mają obie kategorie naruszeń na tę działalność i na cały sektor? W oparciu o jakie kryteria dokonują Państwo powyższej oceny?

Większość podmiotów wyraziła opinię, iż skala naruszeń praw własności intelektualnej utrzymuje się na wysokim poziomie².

Z konsultacji wynika, że ogromna liczba naruszeń jest dokonywana przy wykorzystaniu internetu. Podkreślano też rolę, jaką przy dokonywaniu naruszeń we wspomnianym medium odgrywają usługodawcy i pośrednicy internetowi³. Zdarza się, że ich modele biznesowe oparte są na umożliwianiu łamania praw autorskich. Podmioty te próbują legitymizować swoją działalność wykorzystując nieprecyzyjne zapisy ustawy o prawie autorskim, w szczególności dotyczące dozwolonego użytku, czy też powołując się na wyłączenia od odpowiedzialności zawarte w ustawie z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2002 r. Nr 144, poz. 1204 ze zm., dalej: *uśude*). Pośrednicy internetowi opierający swoją działalność na naruszeniach praw własności intelektualnej osiągają z tego tytułu znaczące dochody, nie ponosząc przy tym kosztów wytworzenia treści ani nabycia licencji. Znaczna część tych dochodów – w przypadku legalnego wykorzystania przedmiotów tych praw – przypadałaby uprawnionym.

Niezależnie od tego, czy naruszenie następuje w świecie wirtualnym, czy rzeczywistym, nierzadko zdarza się, że prawa naruszane są jednocześnie na kilku płaszczyznach. Dochodzi do równoczesnego naruszenia prawa do znaku towarowego, zasad uczciwej konkurencji, przepisów o ochronie wzorów przemysłowych i praw autorskich.

Prawa własności intelektualnej naruszane są na skalę komercyjną i niekomercyjną. Z reguły przeważają naruszenia na skalę komercyjną. Natomiast naruszenia praw autorskich i praw pokrewnych dokonywane w internecie najczęściej mają niekomercyjny charakter. Niemniej istnieje także sektor zorganizowanej działalności prowadzonej przez dostawców usług internetowych oraz portale internetowe, w ramach której użytkownicy wprowadzają treści nielegalne, a usługodawcy czerpią korzyści majątkowe z tytułu udostępniania tych treści. Dlatego rozróżnienie naruszeń na komercyjne i niekomercyjne wydaje się w niektórych przypadkach niewłaściwe i trudne do przeprowadzenia w praktyce. Niejednokrotnie można bowiem spotkać się z naruszeniami, których bezpośrednio nie można uznać za komercyjne, jednakże ich skala, tj. duża ilość udostępnianych nielegalnie treści, wpływa na atrakcyjność portali internetowych dla użytkowników oraz reklamodawców. W konsekwencji umożliwia to osiągania korzyści majątkowej przez właścicieli tych portali.

Należy wskazać, iż w konsultacjach brali udział przedstawiciele różnych branż. Każda z tych branż ma odmienne doświadczenia i w ramach swojej działalności spotykała się z różnymi przykładami naruszeń praw własności intelektualnej.

² Opinia ta została wrażona przez następujące organizacje: Business Software Alliance, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Izbę Wydawców Prasy, Krajową Izbę Producentów Audiowizualnych, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych, Fundację Ochrony Twórczości Audiowizualnej, Związek Producentów Audio Video, Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”, Stowarzyszenie Architektów Polskich, Cyfrowy Polsat, Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL, Polską Izbę Książki, Agencję Nasienną, Kancelarię Drzewiecki Tomaszek & Wspólnicy, Kancelarię Adamczyk i Spółka, Kancelarię D. Bober & D. Krupa.

³ Według opinii Cyfrowego Polsatu, Fundacji Ochrony Twórczości Audiowizualnej, Izby Wydawców Prasy, Stowarzyszenia KOPIPOL, Polskiej Izby Książki, Plagiat.pl, Stowarzyszenia Autorów i Wydawców „Polska Książka”, Polskiego Radia S.A.

I tak, zdaniem podmiotów reprezentujących **autorów oraz wydawców książek**, naruszenia prawa autorskiego są zjawiskiem mającym miejsce zarówno w punktach kserograficznych (wciąż ma miejsce, chociaż coraz rzadziej sprzedaż uprzednio skopiowanych egzemplarzy książek przez tego rodzaju punkty), jak i za pośrednictwem stron internetowych⁴ lub oprogramowania umożliwiającego wymianę plików⁵.

Dla **producentów i dystrybutorów produkcji telewizyjnych i filmowych** podstawowym problemem są treści bezprawnie rozpowszechnione w internecie. Zjawisko to powoduje zmniejszenie wpływów z reklam nadawanych lub wyświetlanych w związku z udostępnianiem produkcjami na platformach satelitarnych oraz w serwisach internetowych podmiotów uprawnionych⁷.

W przypadku **utworów architektonicznych** - inaczej niż w przypadku naruszeń większości innych praw własności intelektualnej - nie jest istotna skala, lecz skutki nawet pojedynczych naruszeń. Wynika to z charakteru chronionych utworów, a w szczególności z faktu, iż nawet pojedyncze naruszenie może skutkować trwałą szkodą w przestrzeni architektonicznej⁸.

Zwrócono również uwagę na problem częstych naruszeń dokonywanych przez DJ-ów grających w klubach **muzycznych**. Przyczyną tego zjawiska jest fakt, że w takich klubach często odtwarzana jest muzyka niedostępna w sprzedaży oraz remiksy tworzone – nieraz świadomie – z naruszeniem praw autorskich. Za czynniki sprzyjające takim naruszeniom uznano trudności przy zawieraniu umów z producentami utworów muzycznych oraz zbyt długi czas potrzebny na uzyskanie zgody od podmiotów uprawnionych⁹.

W ramach konsultacji przedstawiono również konkretne dane prezentujące skalę naruszeń praw własności intelektualnej w poszczególnych branżach, w odniesieniu do różnego rodzaju praw oraz pól eksploatacji.

Zgodnie z tymi danymi wskaźnik korzystania z nielegalnego **oprogramowania komputerowego** (na skalę komercyjną i niekomercyjną) wynosi 53%. Aż 43% użytkowników otwarcie przyznaje się do korzystania z nielegalnego oprogramowania komputerowego¹⁰.

Dane przytoczone przez reprezentantów branży **muzycznej i audiowizualnej** wskazują na powszechność oraz masowość naruszeń praw własności intelektualnej w tym sektorze, w szczególności w środowisku cyfrowym. Obejmują one najczęściej wymianę plików pomiędzy użytkownikami w sieciach p2p¹¹, (ok. 57% całkowitego zjawiska nielegalnej dystrybucji plików filmowych), serwisy hostujące pliki, (ok. 22%), portale udostępniające streaming, które nie posiadają zgody uprawnionego podmiotu (ok. 16%)¹². W odniesieniu do utworów audiowizualnych wskazano, że naruszenia powodują zmniejszone wpływy z legalnej eksploatacji, a filmy pobierane są przez internet w ilości kilkukrotnie przewyższającej liczbę widzów oglądających film w kinach czy liczbę sprzedanych egzemplarzy. Wskazywano

⁴ Jako przykład strony internetowej, na której bezprawnie rozpowszechnione są utwory w formie elektronicznej wskazano stronę www.chomikuj.pl.

⁵ Jako przykład oprogramowania umożliwiającego wymianę plików wskazano oprogramowanie typu torrent i wspierające je strony www.

⁶ Wg danych Stowarzyszenia Autorów i Wydawców „Polska Książka”, Stowarzyszenia Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL.

⁷ Wg danych Cyfrowego Polsatu.

⁸ Wg danych Stowarzyszenia Architektów Polskich.

⁹ Wg danych Stowarzyszenia Prezentatorów Muzyki DJ Union.

¹⁰ Wg danych Business Software Alliance.

¹¹ *Peer-to-Peer* – model komunikacji w sieci komputerowej, zapewniający wszystkim hostom te same uprawnienia.

¹² Wg danych Fundacji Ochrony Twórczości Audiowizualnej, Związku Producentów Audio Video.

również, że skala naruszeń jest zróżnicowana w zależności od pola eksploatacji (zwielokrotnianie - 20% rynku, reemisja kablowa - 25%, publiczne wykonania i odtworzenia - 30%, wyświetlanie - 60%)¹³.

Dane branży **nasiennej** wskazują, iż skala naruszeń wyłącznego prawa do odmian roślin szacowana jest na 243 mln zł, w tym 161 mln zł na skalę komercyjną. Obie kategorie naruszeń skutkują stagnacją w krajowej branży nasiennej¹⁴.

Wśród przesłanych w konsultacjach odpowiedzi zabrakło natomiast danych wskazujących na skalę naruszeń praw własności przemysłowej.

Niektóre organizacje społeczne wskazywały, że naruszenia o charakterze niekomercyjnym mają różnorodne społeczne skutki, w tym bardzo pozytywne, umożliwiając bowiem nieformalny obieg plików pomiędzy obywatelami przez co stają się źródłem dostępu do kultury¹⁵. Natomiast z punktu widzenia organizacji konsumenckich obecnie funkcjonujący system ochrony własności intelektualnej w sposób wystarczający zabezpiecza interesy właścicieli praw, pozwalając konsumentom na swobodne korzystanie z utworów¹⁶.

3. W jakim charakterze i jak często uczestniczą Państwo w sądowych postępowaniach cywilnych dotyczących naruszeń praw własności intelektualnej, w tym naruszeń dokonywanych na terytorium innych państw członkowskich Unii Europejskiej?

Z przeprowadzonych konsultacji wynika, że podmioty zrzeszające lub reprezentujące właścicieli praw stosunkowo licznie uczestniczą (w różnym charakterze) w sprawach dotyczących naruszeń praw własności intelektualnej w ramach sądowych postępowań cywilnych¹⁷. Ograniczają się one do naruszeń dokonywanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Z drugiej strony podmioty te niejednokrotnie wskazywały, że wiele spraw prowadzonych jest na drodze procesu karnego (w ramach postępowań adhezyjnych) lub na drodze pozasądowej. Wynika to z tego, że postępowanie cywilne jest oceniane jako długotrwałe i nieefektywne.

4. Jak często spotykają się Państwo z roszczeniami związanymi z nielegalnym udostępnianiem przedmiotów praw autorskich i praw pokrewnych w internecie? Jak często udostępnianie to ma charakter komercyjny, a jak często niekomercyjny?

Zdaniem większości podmiotów biorących udział w konsultacjach internet jest obecnie jednym z głównych źródeł nielegalnego udostępniania przedmiotów praw autorskich i praw pokrewnych¹⁸. Z reguły udostępnianie w przedmiotowym medium ma niekomercyjny

¹³ Wg danych Stowarzyszenia Autorów ZAiKS.

¹⁴ Wg danych Agencji Nasiennej.

¹⁵ Opinia Fundacji Nowoczesna Polska oraz Centrum Cyfrowego Projekt: Polska.

¹⁶ Opinia Federacji Konsumentów.

¹⁷ Przykładowo: przeciętnie około 1200 postępowań cywilnych dot. naruszeń autorskich praw majątkowych (Stowarzyszenie Autorów ZAiKS); w latach 2009- 2012 ponad 100 procesów (Stowarzyszenie Filmowców Polskich); kilkunastu wydawców jest stroną postępowania cywilnego, w którym pozwany jest właściciel portalu chomikuj.pl. (Polska Izba Książki).

¹⁸ Opinia ta została wrażona przez następujące organizacje: Związek Producentów Audio Video, Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych, Polskie Stowarzyszenie Prezentatorów Muzyki DJ Union, Stowarzyszenie Architektów Polskich, Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL, Cyfrowy Polsat, Izbę Wydawców Prasy, Business Software Alliance,

charakter (portale wymiany plików¹⁹), jednak często aktywność naruszcycieli ma również charakter komercyjny (np. sprzedaż kluczy aktywacyjnych umożliwiających uruchomienie zabezpieczonego przez producenta programu komputerowego²⁰). Charakter komercyjny ma również działalność prowadzona przez dostawców usług internetowych (np. usługi hostingu) oraz portale internetowe, w ramach której ich użytkownicy wprowadzają treści nielegalne, a dostawcy usługi internetowej lub portale czerpią korzyści majątkowe dzięki ich nielegalnemu udostępnianiu. Udostępnianie plików jest często powiązane z czerpaniem korzyści z wykorzystaniem innych modeli biznesowych, np. poprzez emisję reklam lub z uzyskiwaniem wynagrodzenia z tytułu korzystania z kont utworzonych na różnego rodzaju portalach.

Problemem, który również wiąże się z nielegalnym udostępnianiem przedmiotów praw autorskich i praw pokrewnych w internecie, jest brak odpowiednich narzędzi oraz służb do walki z tego typu naruszeniami, zwłaszcza, jeżeli do naruszenia dochodzi poza jurysdykcją władz polskich.

Z drugiej strony podnoszono, że użytkownicy często niekomercyjnie zamieszczają różnego rodzaju przedmioty praw autorskich i pokrewnych z intencją podzielenia się swoimi zbiorami i gustami artystycznymi, co jest sposobem na uczestnictwo obywateli w kulturze²¹.

5. Czy spotykają się Państwo z roszczeniami związanymi z naruszeniem autorskich praw osobistych, polegających np. na naruszeniu treści i formy utworu poprzez dokonywanie jego przeróbek, nierzetelnego wykorzystania czy braku zgody twórcy na dany rodzaj korzystania z utworu? Proszę o uwzględnienie zarówno przypadków naruszeń na skalę komercyjną jak i niekomercyjną.

Z konsultacji wynika, że w praktyce rzadko pojawiają się roszczenia związane z naruszeniem autorskich praw osobistych. W takich sytuacjach autorzy zwracają się do organizacji zbiorowego zarządzania raczej o doraźną pomoc (poradę prawną, interwencję)²².

Wyjątkiem jest sytuacja **na rynku wydawniczym**, gdzie często zdarzają się naruszenia autorskich praw osobistych, polegające głównie na przywłaszczeniu autorstwa cudzego utworu w całości lub w części, cytowaniu bez podawania źródła lub nieautoryzowaniu przedruków.²³ Dość częstym zjawiskiem jest także wprowadzanie zmian w utworze mimo braku zgody twórcy **w przypadku utworów architektonicznych**²⁴.

Kancelarię D. Bober & D. Krupa, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Krajową Izbę Producentów Audiowizualnych, Kancelarię Adamczyk i Spółka.

¹⁹ Przykład wskazany przez Business Software Alliance.

²⁰ Przykład wskazany przez Business Software Alliance.

²¹ Opinia Centrum Cyfrowego Projekt: Polska, Fundacji Nowoczesna Polska.

²² Tak: Stowarzyszenie Autorów ZAiKS.

²³ Opinia Polskiej Izby Książki, Izby Wydawców Prasy, Stowarzyszenia Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL, .

²⁴ Opinia Stowarzyszenia Architektów Polskich.

Pojawił się też pogląd, wyrażony przez jedną z organizacji społecznych, że naruszenia autorskich praw osobistych mogą mieć miejsce w „kulturze opartej na remiksie”, zostało to ocenione jako działalność niekomercyjna prowadząca do popularyzacji kultury²⁵.

6. Jaki jest – z Państwa punktu widzenia bądź z punktu widzenia podmiotów przez Państwa reprezentowanych – najbardziej istotny cel dochodzenia roszczeń w przypadkach naruszeń praw własności intelektualnej:
 - a. wyeliminowanie samego naruszenia bądź jego skutków;
 - b. zapobieżenie jego kontynuowaniu;
 - c. zniechęcenie do dokonywania naruszeń w przyszłości;
 - d. zrekompensowanie szkody wyrządzonej naruszeniem;
 - e. inne?

Najwięcej podmiotów wskazało, że najistotniejszym celem dochodzenia roszczeń w przypadkach naruszeń praw własności intelektualnej jest wyeliminowanie samego naruszenia bądź jego skutków. Jednak prawie równie licznie wskazywano pozostałe odpowiedzi. Podnoszono, iż zapobieżenie kontynuowaniu naruszenia powinno dotyczyć indywidualnego użytkownika. Natomiast w przypadku podmiotów komercyjnych dodatkowo istotne jest zniechęcenie do dokonywania naruszeń w przyszłości oraz zrekompensowanie szkody wyrządzonej naruszeniem. Jedna z organizacji społecznych biorących udział w konsultacjach, opowiadając się za zrekompensowaniem szkody wyrządzonej naruszeniem jako najistotniejszym celem dochodzenia roszczeń, podkreśliła, że w odniesieniu do obiegu treści cyfrowych nie każde naruszenie powoduje powstanie szkody²⁶.

Jako inne cele wskazano natychmiastowe i sprawne egzekwowanie praw.

7. Jak oceniają Państwo system egzekwowania praw własności intelektualnej w Polsce, w szczególności na drodze cywilnoprawnej? Jakie czynniki zachęcają do korzystania z tej drogi dochodzenia roszczeń, a jakie stanowią w tym zakresie barierę?

System egzekwowania praw własności intelektualnej na drodze cywilnoprawnej w Polsce został prawie jednoznacznie oceniony negatywnie. Jako przyczyny takiej negatywnej oceny zostały wskazane (w kolejności od najczęściej wskazywanych):

- długotrwałość i przewlekłość postępowań;
- brak wyspecjalizowanych sądów i merytorycznego przygotowania sędziów oraz niejednolite orzecznictwo (znaczną rozbieżność w rozstrzygnięciach opartych na tych samych podstawach prawnych i faktycznych);
- wysokie koszty postępowania;
- nieefektywny system egzekucji; problemy dotyczą zarówno egzekucji wyroków końcowych jak i postanowień w przedmiocie zabezpieczenia roszczeń oraz obowiązków informacyjnych (art. 80 i 105 pr. aut.);

²⁵ Opinia Centrum Cyfrowego Projekt: Polska.

²⁶ Opinia Centrum Cyfrowego Projekt: Polska.

- niskie odszkodowania;
- brak wykwalifikowanych biegłych;
- niedoskonałość przepisów prawa (brak jasności przyjętych rozwiązań, a miejscami wręcz wadliwe przepisy);
- trudności i wysokie koszty gromadzenia materiału dowodowego;
- problemy związane z egzekwowaniem praw własności intelektualnej w zakresie naruszeń dokonywanych w internecie - brak dobrych przepisów regulujących naruszenia w internecie i obowiązki usługodawców internetowych

Duże trudności sprawia pozyskiwanie danych sprawcy naruszeń (mimo istnienia przepisów zapewniających formalnie takie możliwości, ich stosowanie nie zapewnia skutecznej ochrony uprawnionym; zasadniczą barierą jest częste przypisywanie przez sądy prymatu ochronie prywatności oraz danych osobowych naruszcycieli);

- brak należytej wiedzy w zakresie zbiorowego zarządu.

W związku z powyższymi trudnościami uprawnieni często korzystają z regulacji karnych jako środka służącego sprawniejszej egzekucji na drodze cywilnoprawnej, dążąc do uzyskania ochrony poprzez postępowania adhezyjne.

8. Co jest najbardziej kosztownym elementem postępowań cywilnych w sprawach o naruszenia praw własności intelektualnej?

Podmioty biorące udział w konsultacjach jako najbardziej kosztowne elementy postępowań cywilnych w sprawach o naruszenia praw własności intelektualnej wskazały (w kolejności od najczęściej wskazywanych):

- opłaty sądowe;
- koszty zgromadzenia materiału dowodowego;
- koszty zastępstwa procesowego;
- opinie biegłych;
- długotrwałość postępowań;
- ustalenie podmiotu naruszającego;
- koszty dojazdu do siedziby sądu;
- przygotowanie pozwu;
- tłumaczenie dokumentów.

9. Jak oceniają Państwo przygotowanie polskich sądów do rozpoznawania spraw dotyczących naruszeń praw własności intelektualnej? Czy – z punktu widzenia Państwa praktyki – orzecznictwo sądów jest jednolite czy też występują w nim rozbieżności? Jakiego rodzaju są to rozbieżności (w miarę możliwości proszę o podanie przykładów) i czym mogą one być spowodowane?

Z przeprowadzonych konsultacji wynika, że sądy nie są należycie przygotowane do rozpoznawania spraw dotyczących naruszeń praw własności intelektualnej²⁷. Brakuje sędziów, którzy posiadaliby wyspecjalizowaną wiedzę z tego zakresu. Występuje również znaczna rozbieżność w orzecznictwie oraz niezajomość międzynarodowych regulacji prawnych.

Przykładowe błędy orzecznicze przywołane w konsultacjach dotyczyły m.in.:

- przypisywania cech utworu dziełom, które go w ogóle nie posiadają - prowadzi to do niepewności prawnej w wykorzystywaniu niektórych prac z względu na uznanie ich za podlegające ochronie prawnoautorskiej²⁸;
- kwestii przedawnienia roszczeń oraz katalogu i rangi dowodów²⁹;
- prawa twórców do wynagrodzenia autorskiego na polu reemisji oraz wysokości tego wynagrodzenia³⁰;
- kwestii zawieszania postępowań sądowych, w sytuacji gdy prawa wyłączne, na których są one oparte, są równoległe przedmiotem postępowania spornego przed Urzędem Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej³¹.

Brak przygotowania sądów do rozpoznawania spraw z zakresu własności intelektualnej ujawnia się także przy okazji rozpatrywania wniosków o zabezpieczenie roszczeń. Wnioski o zabezpieczenie roszczeń np. poprzez zakaz kontynuowania naruszania przynajmniej na czas procesu, czy też w pierwszym okresie poprzedzającym wniesienie pozwu, okazują się być nieskuteczne. Czas reakcji sądu wynosi w takich sytuacjach przynajmniej do dwóch tygodni. Tymczasem po upływie tego okresu udzielenie zabezpieczenia jest już w zasadzie bezprzedmiotowe³².

Dobrze oceniona została natomiast praca XXII Wydziału SO w Warszawie - Sąd Wspólnotowych Znaków Towarowych i Wzorów Przemysłowych.

Wiele podmiotów wskazało, że w związku z powyższymi problemami konieczne jest utworzenie wyspecjalizowanego sądu orzekającego wyłącznie w sprawach dotyczących własności intelektualnej³³.

²⁷ Opinia ta została wrażona przez następujące organizacje: Krajową Izbę Producentów Audiowizualnych, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych, Polską Izbę Książki, Orange Polska, Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL, Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”, Cyfrowy Polsat, Kancelarię Drzewiecki Tomaszek & Wspólnicy, Kancelarię Łazowski, Depo i Wspólnicy, Izbę Wydawców Prasy, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Kancelaria Adamczyk i Spółka, Centrum Cyfrowe Projekt: Polska, Fundacja Nowoczesna Polska.

²⁸ Wskazane przez Polską Izbę Książki.

²⁹ Wskazane przez Kancelarię Łazowski Depo i Wspólnicy.

³⁰ Wskazane przez Stowarzyszenie Autorów ZAiKS.

³¹ Wskazane przez Kancelarię Drzewiecki Tomaszek & Wspólnicy.

³² Bardziej szczegółowa analiza tej kwestii znajduje się w punkcie V pt. Zabezpieczenie roszczeń.

³³ Tak: Izba Wydawców Prasy, Orange Polska, Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych, Centrum Cyfrowe Projekt: Polska.

10. Z jakimi trudnościami spotkali się Państwo w przypadku dochodzenia roszczeń związanych z naruszeniami praw własności intelektualnej w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej?

W ramach konsultacji zostało podniesione, że prowadzenie postępowań w innych państwach członkowskich związane byłoby z koniecznością ponoszenia znacznych nakładów finansowych, więc tego typu sprawy nie są w zasadzie prowadzone.

II. Skuteczność i sprawność procedur cywilnych

11. Czy w przypadkach naruszeń praw własności intelektualnej korzystają Państwo z alternatywnych, pozasądowych lub polubownych metod rozstrzygania sporów? Jak oceniają Państwo dostępność i efektywność tego rodzaju mechanizmów w Polsce?

Podmioty biorące udział w konsultacjach wskazały, że jedynym pozasądowym sposobem korzystania jest prowadzenie negocjacji ugodowych i zawieranie ugód pozasądowych.

Dostępność tych metod została oceniona jako zadowalająca. Jednak wskazywano na nieskuteczność i brak praktycznego znaczenia takich środków ze względu na:

- dużą polaryzację stanowisk;
- brak wykwalifikowanych mediatorów;
- fakt, że większość naruszeń spowodowana jest przez końcowych użytkowników.

Jako pozytywne aspekty tego rodzaju mechanizmów wskazano:

- stosunkowo niskie koszty;
- budowanie pozytywnych relacji na przyszłość;
- rzetelność w realizowaniu postanowień ugody.

Wskazano również, że Komisja Prawa Autorskiego (której zadaniem jest między innymi zatwierdzanie oraz zmiana tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów, jak również rozstrzyganie sporów dotyczących stosowania tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów) nie spełnia swoich funkcji, bo pr. aut. nie daje podstaw do należytego przeprowadzenia postępowań o zatwierdzenie tabel³⁴.

12. Jaki jest – na podstawie Państwa praktyki – średni czas trwania poszczególnych etapów postępowania cywilnego dotyczącego naruszenia praw własności intelektualnej:

- a. postępowania w sprawie zabezpieczenia roszczeń, od momentu złożenia wniosku do wydania prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia?

Większość podmiotów wskazała, że średni czas trwania postępowania zabezpieczającego wynosi 1-2 miesiące. Pojawiły się też odpowiedzi wskazujące na okres 4-6 miesięcy, a nawet 12 miesięcy.

³⁴ Opinia Stowarzyszenia Autorów ZAiKS.

- b. postępowania rozpoznawczego, od momentu złożenia pozwu do wydania orzeczenia w pierwszej instancji?

W trybie nakazowym postępowanie pierwszoinstancyjne trwa zazwyczaj ok. dwóch miesięcy. Natomiast w odniesieniu do trybu zwyczajnego większość podmiotów wskazała, że średni czas postępowania wynosi od 1 roku do 4 lat. Pojawiła się również odpowiedź wskazująca na przypadki postępowań trwających nawet do 8 lat³⁵.

- c. postępowania odwoławczego, od momentu złożenia apelacji do wydania prawomocnego orzeczenia w sprawie?

Większość podmiotów wskazała, że średni czas postępowania odwoławczego wynosi od 0,5 do 1 roku.

13. Czy Państwa zdaniem zasadne byłoby dokonanie na szczeblu unijnym harmonizacji:

- a. zasad postępowań przyspieszonych w sprawach o naruszenia praw własności intelektualnej;
- b. szczegółowych (w stosunku do rozporządzenia (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. ustanawiającego europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń) zasad postępowania w sprawach drobnych roszczeń dotyczących naruszeń praw własności intelektualnej;
- c. zasad postępowań przyspieszonych w sprawach o naruszenia wspólnotowego znaku towarowego oraz wzorów wspólnotowych;
- d. zasad postępowania w sprawach drobnych roszczeń dotyczących naruszenia wspólnotowego znaku towarowego oraz wzorów wspólnotowych?

Opinie w tej sprawie są wśród podmiotów biorących udział w konsultacjach podzielone. Przeciwnicy harmonizacji wskazywali, że obecne rozwiązania w sposób wyczerpujący zapewniają ochronę interesów uprawnionych. Zwolennicy podnosili, że dokonywanie harmonizacji na szczeblu unijnym wydaje się zasadne, ponieważ w ten sposób zostanie wprowadzony jednolity standard europejski i nastąpi zwiększenie pewności obrotu. Jednakże pierwszorzędne znaczenie ma właściwa implementacja przepisów do prawa polskiego i ich stosowanie w praktyce.

14. Jakie środki ochrony pozwanego należałoby wprowadzić w odniesieniu do postępowań wymienionych w punkcie powyżej?

Z przeprowadzonych konsultacji wynika, że możliwym do rozważenia środkiem ochrony pozwanego byłoby wprowadzenie odpowiedzialności finansowej za bezpodstawne roszczenia przeciwko osobie, która legalnie wykorzystwała przedmiot praw autorskich. Należy jednak mieć na względzie, aby osoby nieprowadzące działalności gospodarczej lub zawodowej nie

³⁵ Dane Polskiej Izby Książki.

były obciążane karami wielokrotnie przekraczającymi ich dochody. W związku z tym, iż postępowanie w sprawach o naruszenia praw własności intelektualnej może być prowadzone poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, istotnym środkiem dla zapewnienia sprawiedliwego procesu oraz ochrony pozwanego byłby obowiązek doręczania pozwanemu pozwu wraz z załącznikami sporządzanych w języku ojczystym pozwanego.

Z drugiej strony pojawiły się liczne opinie, iż obecne regulacje obowiązujące w polskim systemie prawnym w sposób wystarczający zapewniają ochronę interesów uprawnionych.

III. Roszczenia informacyjne

Art. 8 dyrektywy przewiduje możliwość występowania z roszczeniem o udzielenie informacji o pochodzeniu i sieciach dystrybucji towarów lub usług naruszających prawa własności intelektualnej. W polskich przepisach roszczenie informacyjne zostało określone w art. 80 ust. 1 pkt 2 i 3 pr. aut., art. 286¹ ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 2 p.w.p, art. 11a ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o ochronie baz danych oraz art. 36b ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o ochronie odmian roślin.

15. W jaki sposób dokonywana jest identyfikacja podmiotu naruszającego prawa własności intelektualnej? Jaką rolę pełnią tu pośrednicy, których usługi są wykorzystywane do dokonywania naruszeń praw własności intelektualnej?

Często sposób identyfikacji jest zależny od rodzaju naruszonego prawa. Przykładowe sposoby na identyfikację podmiotu naruszającego prawa własności intelektualnej, wskazane przez konsultowane podmioty zostały przedstawione poniżej.

a) w sytuacjach naruszeń praw autorskich i pokrewnych są to:

- działania polegające na utworzeniu otwartej infolinii i adresu poczty elektronicznej, poprzez które przyjmowane są zgłoszenia o naruszeniu praw wyłącznych w zakresie oprogramowania komputerowego;
- bezpośrednie kontrole w miejscach korzystania z utworów (np. sklepach, restauracjach) lub siedzibach pośredników (np. w tłoczniach płyt);
- identyfikacja podmiotu naruszającego prawa własności intelektualnej na podstawie roszczeń informacyjnych określonych w art. 105 ust. 2 pr. aut.³⁶ oraz art. 80 pr. aut.³⁷

b) w środowisku cyfrowym identyfikacja podmiotu naruszającego prawa własności intelektualnej następuje za pomocą:

- monitoringu sieci internetowej (np. we współpracy z wyspecjalizowanym podmiotem), w wyniku którego pozyskuje się wiedzę na temat miejsc, w których znajdują się nielicencjonowane kopie dzieł chronionych prawem autorskim (lub innymi prawami

³⁶ Przepis ten stanowi, iż w zakresie swojej działalności organizacja zbiorowego zarządzania może się domagać udzielenia informacji oraz udostępnienia dokumentów niezbędnych do określenia wysokości dochodzonych przez nią wynagrodzeń i opłat.

³⁷ Zgodnie z tym przepisem podmiot mający w tym interes prawny może we właściwym sądzie złożyć wniosek o zobowiązanie naruszającego autorskie prawa majątkowe do udzielenia informacji i udostępnienie (określonej przez sąd) dokumentacji, mającej znaczenie dla dochodzenia roszczeń.

własności intelektualnej), czy też miejsc, w których dokonywana jest nielicencjonowana dystrybucja (rozpowszechnianie) takich kopii;

- ustalania właściciela domeny za pośrednictwem Krajowego Rejestru Domen, ustalenia adresu IP naruszającego i uzyskania od dostawcy danych pozwalających wystąpić z roszczeniem.

c) w przypadku produktów spożywczych identyfikacja podmiotu naruszającego prawa własności intelektualnej następuje za pomocą danych adresowych na opakowaniach, do umieszczenia których zobowiązani są producenci, szukania za pomocą internetu towarów naruszających prawa wyłączne oraz uzyskiwania informacji o podmiocie naruszającym bezpośrednio od pośredników, którzy często dobrowolnie podają dane kontaktowe do podmiotów zlecających produkcję.

d) w odniesieniu do nowych odmian roślin sposobem na identyfikację podmiotu naruszającego prawa własności intelektualnej jest monitorowanie rynku, śledzenie ofert internetowych i prasowych, weryfikacja nielegalnych ofert i sprzedaży materiału siewnego na miejscu, również podczas wykonywania uprawnień wynikających z art. 23 a-c ustawy o ochronie prawnej odmian roślin³⁸.

Konsultowane podmioty wskazują, że identyfikacja podmiotu dokonującego naruszeń w internecie jest znacznie utrudniona. Przede wszystkim ze względu na anonimowość sprawcy naruszenia. Trudno jest uzyskać dane adresowe osoby, która nielegalnie zamieszcza przedmioty chronione prawem własności intelektualnej w internecie, ponieważ podmioty będące w ich posiadaniu często powołują się na przepisy ustawy o ochronie danych osobowych. Ponadto naruszycciele to najczęściej spółki mające siedzibę poza Polską, a nawet Unią Europejską. Na gruncie prawa unijnego jak i polskiego brak jest uregulowań umożliwiających szybki dostęp do danych osobowych sprawcy naruszenia. Brak jest również spójności w orzecznictwie polskich sądów w tym zakresie, co w konsekwencji prowadzi do sparaliżowania dochodzenia roszczeń z tytułu naruszenia.

Trudna jest również identyfikacja podmiotów zobowiązanych do wypłaty wynagrodzenia współtwórcom i producentom utworu audiowizualnego z tytułu reprodukcji na własny użytek prywatny. Rejestr nośników optycznych nie pomaga w tym względzie, ponieważ niezgłoszenie do rejestru nie jest zagrożone jakąkolwiek sankcją³⁹.

16. Z jakimi problemami spotkali się Państwo w tym zakresie? W przypadkach odmowy udostępnienia informacji – jakie były jej przyczyny?

Problemy, na które najczęściej wskazywano w przeprowadzonych konsultacjach można podzielić na trzy grupy. Pierwsza grupa dotyczy problemów wiążących się z naruszeniami dokonywanymi w internecie, w szczególności trudności związanych z pozyskiwaniem danych osobowych naruszcycieli. Druga grupa to zakres przedmiotowy roszczenia informacyjnego i konstrukcja art. 80 pr. aut. Okazuje się, że artykuł ten w wielu przypadkach nie pozwala na

³⁸ Przepisy określające obowiązki w zakresie udzielania hodowcom informacji na temat wykorzystania materiału siewnego.

³⁹ Opinia Stowarzyszenia Filmowców Polskich oraz Krajowej Izby Producentów Audiowizualnych.

dostęp do informacji niezbędnych do pełnego udokumentowania naruszenia przez podmiot mający w tym interes prawny. Trzecia grupa to inne, nie mieszczące się w zakresie dwóch wskazanych powyżej kategorii, problemy związane z identyfikacją podmiotu naruszającego prawa własności intelektualnej.

Najwięcej problemów z identyfikacją podmiotu naruszającego prawa własności intelektualnej występuje niewątpliwie w środowisku cyfrowym. Podstawową przeszkodą jest tu dostęp do danych osobowych sprawcy naruszenia. Administratorzy portali świadczących usługi swoim użytkownikom (m.in. usługę przechowywania treści), powołując się na ustawę o ochronie danych osobowych, często odmawiają uprawnionemu dostępu do tych danych. Brak danych osobowych uniemożliwia podjęcie jakichkolwiek działań wobec naruszcyciela. Utrudnione lub wręcz niemożliwe może być także ustalenie podmiotu, który administruje danym miejscem w sieci internetowej (np. portalem społecznościowym) - czyli usługodawcy, którego usługi są wykorzystywane przez osobę trzecią do dokonywania naruszeń. To z kolei w oczywisty sposób uniemożliwia poinformowanie go o dostrzeżonym naruszeniu, w celu skłonienia usługodawcy do podjęcia określonych działań. Należy również zwrócić uwagę na to, że pośrednikami, których usługi są wykorzystywane do dokonywania naruszeń praw własności intelektualnej są najczęściej spółki mające siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a często również poza Unią Europejską. Prowadzenie działań procesowych przeciwko takim spółkom jest więc znacznie utrudnione.

Jednak jedna z organizacji społecznych wyraziła zasadniczo odmienny pogląd od pozostałych podmiotów udzielających odpowiedzi na powyższe pytanie w konsultacjach. Podniosła ona mianowicie, iż pośrednicy nie powinni udostępniać danych pozwalających na identyfikację użytkowników bez - wydanego po przeprowadzeniu właściwego postępowania - wyraźnego nakazu sądu lub prokuratora⁴⁰.

Korzystanie z roszczeń informacyjnych jest również utrudnione przez nieprawidłowe, zdaniem niektórych podmiotów⁴¹, ukształtowanie art. 80 pr. aut. Przewidziane tam roszczenia informacyjne, jak i inne ułatwienia procesowe dotyczą wyłącznie naruszenia praw bezwzględnych. Nie można z nich natomiast skorzystać w odniesieniu do roszczeń o wynagrodzenie. Uzyskanie informacji w tym trybie jest również niemożliwe, gdy korzystanie z praw autorskich odbywa się z naruszeniem warunków umownych, ponieważ z art. 80 pr. aut. można skorzystać wyłącznie w przypadku odpowiedzialności deliktowej, a nie kontraktowej (art. 80 pr. aut w zw. z art. 79 pr. aut.).

Jako inne problemy, z jakimi spotykają się podmioty występując z roszczeniem informacyjnym, wymieniono przewlekłość postępowań oraz rozbieżności w orzecznictwie sądowym.

IV. Procedury informowania o zarzucanym naruszeniu prawa

⁴⁰ Opinia Centrum Cyfrowego Projekt: Polska.

⁴¹ Taką opinię wyraziły w konsultacjach następujące podmioty: Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Izba Wydawców Prasy, Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Radcowie Prawni Borek, Gajda, Tołwiński.

17. Czy w odniesieniu do pośrednika, którego usługi są wykorzystywane przez osobę trzecią do dokonywania naruszeń praw własności intelektualnej, użytecznym mechanizmem jest (lub mogłoby być) informowanie go o tym fakcie, celem uniemożliwienia dalszych działań naruszających prawo? Jakie są Państwa doświadczenia w tym zakresie?

Większość podmiotów biorących udział w konsultacjach wskazała, że informowanie pośrednika jest wartościowym i skutecznym sposobem zwalczania tego typu praktyk, dającym możliwość szybkiego usunięcia treści nielegalnych z internetu. Stanowi ono zatem element ochrony praw własności intelektualnej. Znamienny jest jednak fakt, że pośrednicy internetowi w różny sposób reagują na tego typu informacje, nie zawsze blokując usługobiorcy dostęp do nielegalnie wykorzystywanych treści. W ramach konsultacji zostały wskazane warunki skuteczności tego typu procedur.

Bardzo istotnym byłoby również wprowadzenie rozróżnienia między „pośrednikami” ze względu na zakres działalności, jaką prowadzą. Polska ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną nie nakłada na usługodawcę internetowego obowiązku filtrowania treści przesyłanych przez usługobiorców pod kątem ich zgodności z obowiązującym prawem. O ile „ochrona” przyznana usługodawcy jest zrozumiała w przypadku podmiotów świadczących usługę dostępu do sieci internetowej, niewątpliwie nie sposób uznać za słuszne przyznanie tych samych uprawnień dostawcom konkretnych usług, np. administratorom portali społecznościowych⁴². Treści umieszczane w portalach przez ich użytkowników decydują bowiem o atrakcyjności tych portali, a co za tym idzie gwarantują dostawcom usług dochody np. z reklam. Biorąc pod uwagę powyższe zwracano uwagę, że istotnym elementem zwalczania naruszeń jest stosowanie wobec dostawców usług internetowych skutecznych środków, które zmuszą ich do podjęcia efektywnych kroków w walce z naruszeniami prawa własności intelektualnej. Wśród tych środków powinny się znaleźć:

- 1) szybkie i skuteczne procedury blokowania dostępu do portali internetowych, które udostępniają duże ilości treści naruszających prawo;
- 2) systemy umożliwiające wysyłanie ostrzeżeń i wiadomości o charakterze edukacyjnym do właścicieli kont wykorzystywanych w przypadku naruszeń
- 3) skuteczne i odstraszające sankcje przeciwko osobom stale naruszającym prawo, pomimo otrzymanych ostrzeżeń⁴³.

Z drugiej strony pojawiła się opinia, że art. 14 uśude jest wystarczającym mechanizmem dla usuwania treści naruszających prawo⁴⁴.

18. Czy w odniesieniu do podmiotu naruszającego prawa własności intelektualnej lub co do którego zachodzi podejrzenie naruszenia, uznają Państwo za użyteczne informowanie go o tym fakcie? Jakie są Państwa doświadczenia w tym zakresie?

Podmioty biorące udział w konsultacjach przedstawiły zróżnicowane stanowiska w kwestii informowania podmiotu naruszającego prawa własności intelektualnej.

⁴² Opinia Związku Producentów Audio Video oraz Fundacji Ochrony Twórczości Audiowizualnej.

⁴³ Powyższe przykłady wskazane przez Związek Producentów Audio Video oraz Fundację Ochrony Twórczości Audiowizualnej.

⁴⁴ Opinia Centrum Cyfrowego Projekt: Polska.

Z jednej strony stwierdzono, że informowanie podmiotu naruszającego mogłoby być użyteczne. Często takie podmioty są zainteresowane szybkim zaprzestaniem naruszeń. Wówczas - po uzyskaniu informacji - naruszenia ustają, choć oczywiście nie we wszystkich przypadkach. Zaletą informowania podmiotu naruszającego jest to, że w sytuacjach, w których naruszenia dalej trwają, fakt informowania ułatwia wykazanie winy naruszcyciela w postępowaniu sądowym. Równocześnie znaczącą barierą w tym zakresie jest ograniczona możliwość poznania tożsamości podmiotów naruszających prawa własności intelektualnej w internecie. Decyzja o tym, czy zasadne jest informowanie podmiotu naruszającego prawa własności intelektualnej powinna należeć do podmiotu uprawnionego. Zamiast informowania o naruszeniu może on wybrać bezpośrednio drogę postępowania cywilnego (np. w formie zabezpieczenia roszczeń lub dowodów).

Zdaniem niektórych konsultowanych podmiotów przekazywanie informacji jest wręcz niezbędne. Pozwala na zajęcie stanowiska wobec stawianych zarzutów. Odpowiednie, zindywidualizowane i uzasadnione ostrzeżenie jest najskuteczniejszym sposobem powstrzymania naruszeń⁴⁵.

Z drugiej strony w środowisku cyfrowym samo informowanie nie zawsze umożliwia całkowite usunięcie nielegalnej treści, która wcześniej została już powielona i rozpowszechniona w innych miejscach sieci. W konsultacjach podniesiono, że nowa procedura zaproponowana w projekcie nowelizacji ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną – notice-and-takedown⁴⁶ – będzie pod tym względem już od początku nieskuteczna i konieczne byłoby rozważenie przyjęcia procedury notice-and-action, co jest obecnie przedmiotem dyskusji na forum Unii Europejskiej⁴⁷.

19. Czy tego rodzaju procedury informowania byłyby użyteczne w przypadku naruszeń dokonywanych w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub pośredników mających siedzibę w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej? Jakie są Państwa doświadczenia w tym zakresie?

Podmioty konsultowane stwierdziły, że wszelkie próby ugodowego rozstrzygnięcia sporu są wskazane. Wprowadzenie „procedur informowania” w przypadku naruszcycieli lub pośredników z innych państw członkowskich Unii Europejskiej wydaje się użyteczne,

⁴⁵ Opinia Centrum Cyfrowego Projekt: Polska, Fundacji Nowoczesna Polska oraz Plagiat.pl.

⁴⁶ Procedura notice and takedown polega na tym, że administrator strony w razie zgłoszenia naruszenia blokuje wskazane przez uprawniony podmiot treści, co zwalnia go zazwyczaj z odpowiedzialności za fakt, iż zamieszczenie tych treści stanowiło naruszenie czyichś praw. Zazwyczaj chodzi o zwolnienie z odpowiedzialności administratora lub właściciela serwisu internetowego za treści, które umieścili na nim jego użytkownicy. W prawie polskim takie zwolnienie w szczególności przewiduje art. 14 u.s.u. Natomiast procedura notice and action zakłada szerszy katalog działań, jakie mógłby podejmować usługodawca internetowy w celu zwalczania naruszeń, w tym usuwanie nielegalnych treści albo występowanie z żądaniem, aby osoba, która treści te zamieściła w internecie usunęła je dobrowolnie. Art. 14 dyrektywy 2000/31/WE o handlu elektronicznym nie wyklucza możliwości wprowadzenia tego rodzaju procedur, ale też ich nie harmonizuje, co spowodowało powstanie znacznych rozbieżności w praktykach przyjętych w państwach członkowskich (por. komunikat Komisji Europejskiej z dnia 11 stycznia 2012 r. „Spójne ramy na rzecz wzmocnienia zaufania na jednolitym rynku cyfrowym handlu elektronicznego i usług online”, COM(2012) 942, str. 17).

⁴⁷ Opinia Polskiej Izby Książki.

bowiem uprawnieni uzyskają proste i czytelne dla wszystkich narzędzie w egzekwowaniu praw. Jednocześnie pozwoli to na unifikację działań wobec naruszcycieli i pośredników, działających w różnych reżimach prawnych, obowiązujących w państwach Unii Europejskiej.

20. Czy w przypadku:

- a. naruszeń dokonywanych na skalę handlową (rozumianych jako działania mające na celu uzyskanie bezpośrednio lub pośrednio zysku lub innej korzyści ekonomicznej, z wyłączeniem działań konsumentów będących w dobrej wierze);
- b. podmiotu notorycznie dokonującego naruszeń

powyższym procedurom notyfikacji powinny towarzyszyć dodatkowe działania, takie jak np. zawieszenie konta internetowego podmiotu naruszającego, lub co do którego zachodzi podejrzenie naruszenia?

Zdaniem większości podmiotów biorących udział w konsultacjach w szczególnych przypadkach procedurom notyfikacyjnym powinny towarzyszyć dodatkowe działania, które pozwolą przerwać działalność naruszającą prawo i ograniczyć zakres wyrządzanej tym działaniem szkody⁴⁸.

W ocenie organizacji postulujących uzupełnienie notyfikacji o dodatkowe działania, ich stosowanie powinno zostać obwarowane pewnymi warunkami. Po pierwsze, tego rodzaju środki mogłyby być zastosowane dopiero wówczas, gdy podmiot uprawniony uprawdopodobni, że jego prawa zostały naruszone. Po drugie, konieczne byłoby uregulowanie w sposób przejrzysty i jednoznaczny przesłanek niezbędnych do podjęcia dodatkowych działań (zwłaszcza w przypadku, gdy zachodzi tylko podejrzenie naruszenia), aby nie dochodziło do nadużywania takiego uprawnienia.

W ramach konsultacji zostały również wskazane przykłady takich dodatkowych działań, które - oprócz zawieszenia konta internetowego - mogłyby zostać zastosowane wobec podmiotów dokonujących naruszeń notorycznie lub na skalę handlową. Jako przykłady tego rodzaju środków uczestnicy konsultacji poddali pod rozwagę: zablokowanie strony lub domeny internetowej, umieszczenie na stronie internetowej informacji o toczącym się sporze, odebranie domeny internetowej podmiotom, które dopuszczały się naruszeń.

Pojawiła się propozycja, by tego rodzaju system dostępnych środków miał charakter wielostopniowy, który dopiero po pierwszym i kolejnym ostrzeżeniu mógłby prowadzić do realnych sankcji.

⁴⁸ Za wprowadzeniem dodatkowych działań opowiedziały się następujące podmioty: Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych, Cyfrowy Polsat, Business Software Alliance Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL, Fundacja Ochrony Twórczości Audiowizualnej, Izba Wydawców Prasy, Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych, Związek Producentów Audio Video, Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”, Plagiat.pl, Kancelaria Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy.

Odmienne poglądy wyraziły w konsultacjach organizacje społeczne⁴⁹, opowiadając się przeciwko zwieszaniu lub blokowaniu kont podmiotom notorycznie dokonującym naruszeń lub dokonującym naruszeń na skalę handlową. Zdaniem tych organizacji, ingerencja taka mogłaby uniemożliwić użytkownikom końcowym korzystanie z legalnych usług.

V. Zabezpieczenie roszczeń

Dyrektywa określa środki tymczasowe i zabezpieczające, mające na celu zabezpieczenie roszczeń w sprawach o naruszenie praw własności intelektualnej.

Problematykę środków tymczasowych i zabezpieczających w sposób całościowy regulują przepisy k.p.c. (art. 730 i nast.), w szczególności dotyczące zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych (art. 755 k.p.c.).

21. Z jakimi trudnościami dotyczącymi zabezpieczenia roszczeń w przypadku naruszeń praw własności intelektualnej spotkali się Państwo w praktyce?

Z przeprowadzonych konsultacji wynika, iż podmioty uprawnione napotykają na liczne trudności w postępowaniach o zabezpieczenie roszczeń dotyczących naruszeń praw własności intelektualnej.

Podstawowym problemem, z jakim spotykają się podmioty uprawnione w praktyce, jest długotrwały okres oczekiwania na rozpoznanie wniosku o zabezpieczenie. Zgodnie z art. 737 k.p.c. wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega rozpoznaniu bezzwłocznie, nie później jednak niż w terminie tygodnia od dnia jego wpływu do sądu. W rzeczywistości termin ten (który *de facto* ma charakter wyłącznie instrukcyjny) nie jest przez sądy przestrzegany. Nieprzestrzeganie przez sądy ustawowych terminów rozpoznania wniosku często uniemożliwia osiągnięcie celu tego postępowania. W ramach konsultacji pojawiła się sugestia⁵⁰, iż termin do rozpatrzenia wniosku w sprawach dotyczących naruszenia praw własności intelektualnej powinien być znacznie krótszy i wynosić maksymalnie 48 godzin⁵¹. Problem przewlekłości postępowania zabezpieczającego jest szczególnie dotkliwy w postępowaniach dotyczących naruszeń dokonywanych przez podmioty zagraniczne z uwagi na długi czas oczekiwania na tłumaczenie koniecznych dokumentów na języki obce.

Ponadto, art. 736 k.p.c. wskazuje, iż jednym z wymogów formalnych dla wniosku o udzielenie zabezpieczenia jest uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających wniosek. Z konsultacji natomiast wynika, że - wbrew wyraźniej regulacji ustawowej - sądy w takiej sytuacji wymagają często nie tylko uprawdopodobnienia, ale także pełnego dowodu. Nie

⁴⁹ Opinia Fundacji Nowoczesna Polska oraz Centrum Cyfrowego Projekt: Polska, podobną opinię wyraziła również spółka Orange Polska.

⁵⁰ Propozycja przedstawiona przez Cyfrowy Polsat.

⁵¹ W celu uzasadnienia zaproponowanej zmiany posłużono się następującym przykładem: bezprawne rozpowszechnienie utworu audiowizualnego w internecie ma miejsce w dniu premiery kinowej. Twór ten będzie następnie rozpowszechniany przez następne 7 dni oczekiwania na rozstrzygnięcie sądu. Wszyscy zainteresowani będą mieli w tym czasie możliwość obejrzenia tego utworu, korzystając z nielegalnego źródła. Podmiot uprawniony do tego utworu w tytułu praw własności intelektualnej będzie zatem pozbawiony możliwości osiągnięcia znacznej części dochodu z płatnego udostępniania utworu.

ulega wątpliwości, iż tego rodzaju praktyki w znacznej mierze utrudniają uzyskanie zabezpieczenia.

Z drugiej strony wskazywano, że sądy niekiedy zbyt pochopnie decydują się na zastosowanie środków zabezpieczających. Tymczasem, tego rodzaju środki mogą w niektórych przypadkach uniemożliwić podmiotom, wobec których je zastosowano, prowadzenie określonej działalności⁵².

22. Czy z Państwa praktyki wynika, że przy udzielaniu zabezpieczenia brane są pod uwagę:
- a. pilny charakter sprawy;
 - b. potencjalna szkoda jaka może zostać wyrządzona przez wykonanie zabezpieczenia;
 - c. wpływ jaki wykonanie zabezpieczenia może mieć na rynek, konkurencyjność i konsumentów;
 - d. zakwestionowanie przysługujących uprawnionemu praw własności intelektualnej;
 - e. jakiegokolwiek inne aspekty?

Przesłanką najczęściej braną pod uwagę przy udzielaniu zabezpieczenia była potencjalna szkoda, jaka może zostać wyrządzona przez wykonanie zabezpieczenia⁵³.

Tylko jeden podmiot wskazał, że brany pod uwagę jest również pilny charakter sprawy⁵⁴. W pozostałych przypadkach podkreślano, iż sądy co do zasady nie biorą pod uwagę tego, że sprawa ma pilny charakter.

Wyjątkowo jako przesłankę wskazywano wpływ, jaki wykonanie zabezpieczenia może mieć na rynek, konkurencyjność i konsumentów⁵⁵.

Wskazywano również, że przy udzielaniu zabezpieczenia roszczeń, wyraźna jest tendencja sądów do ochrony interesów podmiotu naruszającego prawa własności intelektualnej w przypadku, gdy powodem jest organizacja zbiorowego zarządzania: dochodzi nawet do kwestionowania legitymacji czynnej takiej organizacji⁵⁶.

23. W jakich sytuacjach, w Państwa praktyce, środki zabezpieczenia roszczeń były stosowane wobec pośredników, a w jakich odmówiono ich zastosowania? Jaki był związek tych pośredników z naruszeniem praw własności intelektualnej?

⁵² Opinia Polskiej Izby Książki oraz Orange Polska.

⁵³ Wskazane przez: Kancelarię Adamczyk i Spółka, Kancelarię Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy, Kancelarię Łazewski, Depo i Wspólnicy, Cyfrowy Polsat.

⁵⁴ Wskazane przez: Kancelarię Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy.

⁵⁵ Wskazane przez: Cyfrowy Polsat, Kancelarię Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy.

⁵⁶ Wskazane przez: Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Krajową Izbę Producentów Audiowizualnych.

Większość podmiotów zajmujących się egzekwowaniem własności intelektualnej wskazało, że tego typu środki nie były stosowane wobec pośredników. Jako jedną w przyczyn wskazano brak implementacji art. 8 ust. 3 dyrektywy 2001/29/WE do polskiego porządku prawnego⁵⁷.

W incydentalnych przypadkach w I instancji miało miejsce nakazanie pośrednikom ujawnienia danych osobowych naruszcycieli. Po złożeniu zażalenia postanowienia były uchylane ze względu na przyznanie prymatu ochronie prywatności i danych osobowych bądź wskazanie jako właściwego trybu administracyjnego⁵⁸.

Natomiast w obszarze praw własności przemysłowej przywołano przypadek stosowania środków zabezpieczających wobec pośredników, którzy wprowadzali na rynek produkty naruszające te prawa, w tym wobec importerów oraz prowadzących sprzedaż hurtową⁵⁹.

VI. Udział osób trzecich w dokonaniu naruszenia

24. Czy spotkali się Państwo z sytuacją, w której powództwo zostało wytoczone przeciwko osobie trzeciej, która nie była bezpośrednio sprawcą naruszenia praw własności intelektualnej, lecz aktywnie i świadomie przyczyniła się do dokonania naruszenia, np. poprzez nakłonienie innej osoby do dokonania naruszenia lub jej pomaganie lub która świadomie skorzystała ze szkody wyrządzonej naruszeniem? Jaki był rezultat wytoczonego powództwa, w szczególności czy zostało zasądzone odszkodowanie? Czy na wynik sprawy miały wpływ zysk lub inna korzyść ekonomiczna uzyskana przez tę osobę?

Większość podmiotów biorących udział w konsultacjach nie odpowiedziała na powyższe pytanie lub zetknęła się w swojej praktyce ze sprawą, w której powództwo zostało wytoczone przeciwko osobie trzeciej niebędącej bezpośrednim sprawcą naruszenia praw własności intelektualnej⁶⁰.

Jako jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy wskazano brak implementacji art. 8 ust. 3 dyrektywy 2001/29/WE⁶¹. W obecnym stanie prawnym wytoczenie powództwa w Polsce przeciwko osobie trzeciej, która nie była bezpośrednio sprawcą naruszenia praw własności intelektualnej jest możliwe na gruncie art. 422 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93 ze zm. dalej: k.c.)⁶² Zastosowanie art. 422 k.c. nie

⁵⁷ Przepis tego artykułu dotyczy sankcji i środków naprawczych, a między innymi nakazuje, aby państwa członkowskie zapewniły podmiotom praw autorskich możliwość wnioskowania o wydanie nakazu przeciwko pośrednikom, których usługi są wykorzystywane przez stronę trzecią w celu naruszenia praw autorskich lub pokrewnych.

⁵⁸ Przykład wskazany przez Kancelarię BGST Radcowie Prawni Borek, Gajda Tołwiński.

⁵⁹ Przykład wskazany przez Kancelarię Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy.

⁶⁰ Z tego typu sprawami w swojej praktyce nie spotkały się następujące podmioty: Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych, Kancelaria Adameczyk i Spółka, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Stowarzyszenie Architektów Polskich, Kancelaria D. Bober & D. Krupa, Kancelaria Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy, Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”, Izba Wydawców Prasy, Agencja Nasienna, Cyfrowy Polsat, Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych.

⁶¹ Wskazane przez Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych.

⁶² Zgodnie przepisem tego artykułu: „ Za szkodę odpowiedzialny jest nie tylko ten, kto ją bezpośrednio wyrządził, lecz także ten, kto inną osobę do wyrządzenia szkody nakłonił albo był jej pomocny, jak również ten, kto świadomie skorzystał z wyrządzonej drugiemu szkody.”

pozwała jednak na skuteczne dochodzenie roszczeń wobec pośredników, bowiem jest on nieadekwatny do ich sytuacji prawnej. Wskazany przepis k.c. mógłby stać się źródłem odpowiedzialności osoby trzeciej zaangażowanej w naruszenie praw wyłącznych po przeprowadzeniu dowodu na okoliczność posiadania przez osobę trzecią wiedzy o konkretnych naruszeniach lub świadomego korzystania z poszczególnych aktów naruszenia praw. W przypadku medium, jakim jest internet, przeprowadzenie takiego dowodu jest praktycznie niemożliwe. Inną przyczyną, dla której rzadko wytaczane są powództwa przeciwko osobie trzeciej, która nie była bezpośrednio sprawcą naruszenia, jest daleko idące zwolnienie z odpowiedzialności podmiotów świadczących usługi hostingu, przewidziane w uśude⁶³. Problem ten został opisany szerzej przy okazji odpowiedzi na poszczególne pytania.

Pojawiły się także, choć nielicznie, odpowiedzi, iż brano udział w postępowaniach przeciwko osobom trzecim, które nie były bezpośrednimi sprawcami naruszenia. Przykładowo, jeden z podmiotów podkreślił, iż wielokrotnie uczestniczył w charakterze pokrzywdzonego lub oskarżyciela posiłkowego w postępowaniach karnych toczących się przeciwko osobom, które nakłoniły inne osoby do dokonania naruszeń lub im w tym pomagały, celem uzyskania w ten sposób korzyści majątkowych⁶⁴. Wobec kilku podżegaczy oraz pomocników podmiot ten skierował natomiast pozew o naprawienie szkody wyrządzonej naruszeniem. Wszystkie postępowania cywilne zakończyły się uwzględnieniem powództwa, a o takim wyniku sprawy zadecydowało uczynienie sobie z naruszeń przez podżegaczy (lub pomocników) stałego źródła dochodu. Inny podmiot wskazał zaś, iż z zasady kieruje powództwa przeciwko wszystkim podmiotom, które brały udział zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio w naruszeniu praw własności intelektualnej⁶⁵. Na podstawie swoich doświadczeń stwierdza, iż sądy w różny sposób orzekają w przedmiocie odpowiedzialności podżegaczy (lub pomocników).

Jako przykład tego rodzaju powództwa przeciwko osobie trzeciej przywołano pozew zbiorowy wytoczony przez grupę wydawców przeciwko właścicielowi portalu Chomikuj.pl⁶⁶.

Wskazano również na problemy, jakie pojawiają się w sprawach z udziałem osób trzecich, nie będących bezpośrednio sprawcą naruszenia praw własności intelektualnej. Często próba unikania odpowiedzialności oparta jest na przywoływaniu okoliczności, że z komputera (urządzenia, na którym zabezpieczona nielegalne pliki) korzysta jednocześnie kilka osób i wobec tego nie można określić sprawcy naruszenia⁶⁷.

VII. Środki naprawcze

Zgodnie z art. 10 dyrektywy sąd powinien mieć możliwość orzeczenia na wniosek uprawnionego podmiotu o zastosowaniu właściwych środków w odniesieniu do towarów, co do których stwierdzono naruszenie prawa własności intelektualnej oraz – w szczególnych przypadkach – w odniesieniu do materiałów i narzędzi użytych do ich wytworzenia.

⁶³ Wskazane przez Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych.

⁶⁴ Wskazane przez Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL.

⁶⁵ Wskazane przez Stowarzyszenie Autorów ZAiKS.

⁶⁶ Przykład Polskiej Izby Książki.

⁶⁷ Wskazane przez Kancelarię Borek, Gajda, Tołwiński.

Dyrektywa wymienia tu takie środki jak wycofanie z handlu, definitywne usunięcie z handlu lub zniszczenie. Nakazuje ponadto ich stosowanie zgodnie z zasadą proporcjonalności. Poza szczególnymi sytuacjami, powinny one być wykonywane na koszt naruszającego.

Polskie przepisy zapewniają możliwość elastycznego stosowania środków zmierzających do usunięcia skutków naruszenia, w tym środków przewidzianych w dyrektywie. Zgodnie z art. 79 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 pr. aut., art. 11 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 ustawy o ochronie baz danych, art. 286 p.w.p. oraz art. 36a ust. 1 pkt 2 i ust. 4 ustawy o ochronie odmian roślin, sąd, rozstrzygając o naruszeniu prawa, może orzec na wniosek uprawnionego o bezprawnie wytworzonych przedmiotach oraz środkach i materiałach użytych do ich wytworzenia, w szczególności może orzec o ich wycofaniu z obrotu, przyznaniu uprawnionemu na poczet należnego odszkodowania lub zniszczeniu. Orzekając, sąd uwzględnia wagę naruszenia oraz interesy osób trzecich.

25. Z jakimi sposobami usunięcia skutków naruszenia orzeczonymi przez sądy spotkali się Państwo w praktyce? Na czyj koszt te orzeczenia były wykonywane?

Niewątpliwie sposoby usunięcia skutków naruszenia są odmienne w zależności od rodzaju naruszonego prawa. Nierzadko również, tak jak np. w przypadku utworów architektonicznych, roszczenie o usunięcie skutków byłoby niemożliwe do zrealizowania w praktyce lub nadmiernie kosztowne⁶⁸. W przypadku naruszenia każdego rodzaju praw zastosowanie znajduje roszczenie o odszkodowanie.

W ramach konsultacji zostały wskazane następujące przykłady sposobów usunięcia skutków naruszenia:

- w działalności dystrybutorów filmowych spotykano się z przypadkami orzekania przepadku, wykonywanego na koszt Skarbu Państwa⁶⁹;
- w działalności organizacji zajmującej się zbiorowym zarządaniem utworów naukowych oraz technicznych odnotowano przypadki nakazania przez sąd zniszczenia bezprawnie wytworzonych egzemplarzy utworów na koszt Skarbu Państwa⁷⁰;
- inna organizacja, zajmująca się zbiorowym zarządzaniem prawami autorskimi zaznaczyła, iż usunięcie skutków na niektórych polach eksploatacji nie jest możliwe (np. nadania, wykonania publiczne) i w takich przypadkach występowało o zakazanie naruszcycielowi korzystania z utworów chronionych⁷¹;
- w działalności wydawców najczęściej spotykano się ze zobowiązaniem do opublikowania informacji o określonej treści w prasie na koszt pozwanego⁷²;
- w zakresie ochrony praw własności przemysłowej, jako najczęściej orzekane sposoby usunięcia skutków naruszenia, wskazano zniszczenie towarów (ewentualnie jedynie opakowań lub oznaczeń), orzeczenie przepadku oraz wycofanie z obrotu na koszt pozwanego⁷³.

⁶⁸ Wskazane przez Stowarzyszenie Architektów Polskich,

⁶⁹ Wskazane przez Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych,

⁷⁰ Wskazane przez Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL.

⁷¹ Wskazane przez Stowarzyszenie Autorów ZAiKS.

⁷² Wskazane przez Polską Izbę Książki.

⁷³ Wskazane przez Kancelarię Łazewski, Depo i Wspólnicy oraz Kancelarię Dziewiecki, Tomaszek & Wspólnicy.

26. Jaki sposób usunięcia skutków naruszenia uważają Państwo za najwłaściwszy?

Najwięcej podmiotów jako najwłaściwszy sposób usunięcia skutków naruszenia wskazało wycofanie z obrotu i zniszczenie⁷⁴. Zaznaczono też, że sposób usunięcia skutków naruszenia powinien być dostosowany do rodzaju naruszenia.

Oprócz powyższego, w zależności od rodzaju naruszonego prawa wymieniono następujące sposoby usunięcia skutków naruszenia:

- zakaz ponownego dokonania takiego czynu i odszkodowanie, w skrajnych przypadkach ograniczenie działalności gospodarczej - wskazane przez branżę wydawniczą⁷⁵;
- przepadek narzędzi i materiałów służących do dokonania naruszeń - wskazane przez organizację zajmującą się ochroną i zarządzaniem praw autorskich⁷⁶;
- utylizacja i wydanie uzyskanych korzyści - wskazane przez organizację zajmującą się ochroną odmian roślin⁷⁷;
- przywrócenie do stanu poprzedniego, o ile jest taka możliwość - wskazane przez organizację zajmującą się ochroną i zarządzaniem prawami autorskimi do utworów architektonicznych⁷⁸;
- odszkodowanie, które pełni funkcję rekompensacyjną i odstraszającą przed dalszymi naruszeniami - wskazane przez organizację reprezentującą producentów oprogramowania i sprzętu komputerowego⁷⁹.

Pojawiła się opinia, że przekazanie na cele charytatywne byłoby szkodliwe ze względu na to, że stanowiłoby swego rodzaju przyzwolenie na naruszanie praw wyłącznych⁸⁰.

27. Czy spotkali się Państwo z sytuacją, w której orzeczenie w sprawie usunięcia skutków naruszenia nie zostało wykonane? Jakie były konsekwencje tej sytuacji? Jakiego rodzaju sankcje powinny być stosowane w takich przypadkach?

Z konsultacji wynika, iż w praktyce występują sytuację, w których orzeczenie w sprawie usunięcia skutków naruszenia nie jest wykonywane⁸¹. Konsekwencją takiej sytuacji jest zastosowanie przez sąd art. 1049, 1050, 1050¹ k.p.c. Stosując wymienione przepisy, sąd może zezwolić na wykonanie orzeczenia przez uprawnionego na koszt dłużnika, nałożyć na dłużnika grzywnę lub zagrozić nakazaniem mu zapłaty określonej sumy pieniężnej za każdy dzień zwłoki w przypadku, gdy wykonanie orzeczenia zależy wyłącznie od woli zobowiązanego. W przypadku niezapłacenia grzywny sąd może zamienić ją na areszt.

⁷⁴ Wskazane przez: Izbę Wydawców Prasy, Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”, Kancelarię Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy, Kancelarię Łazewski, Depo i Wspólnicy, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych.

⁷⁵ Polska Izba Książki.

⁷⁶ Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOIPOL.

⁷⁷ Agencja Nasienna.

⁷⁸ Stowarzyszenie Architektów Polskich.

⁷⁹ Business Software Alliance.

⁸⁰ Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych.

⁸¹ Tak: Kancelaria Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy, Kancelaria Łazewski, Depo i Wspólnicy, Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych.

Postulowano również, aby orzeczenia w sprawie usunięcia skutków naruszenia były egzekwowane z równą surowością, co wyroki nakazujące zapłatę⁸².

28. Czy Państwa zdaniem zasadne byłoby umożliwienie innego rodzaju rozporządzania towarami naruszającymi prawo, np. zutilizowania celem ponownego użycia materiałów albo przekazania na cele charytatywne? Czy dopuszczalność tego rodzaju działań powinna być uzależniona od zgody podmiotu uprawnionego?

Większość podmiotów wyraziła opinię, że zasadne byłoby innego rodzaju rozporządzenie towarami naruszającymi prawo. Sposób rozporządzenia powinien być uzależniony od rodzaju naruszonego prawa oraz od rodzaju towaru. Jako pożądane sposoby rozporządzenia towarami naruszającymi prawo wskazano:

- utylizację - w przypadku materiału siewnego⁸³;
- utylizację celem ponownego użycia materiałów wskazywano również jako zasadny sposób rozporządzania towarami chronionymi prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi⁸⁴;
- innym rozwiązaniem, na które wskazywano w odniesieniu do tego rodzaju towarów, jest przekazanie bezprawnie wytworzonych egzemplarzy utworów do bibliotek, mediatek⁸⁵;
- w przypadku naruszenia prawa do znaków towarowych - przekazanie na cele charytatywne (jednak podkreślono, iż powinno się to odbyć po uprzednim usunięciu podrobionych znaków towarowych)⁸⁶; przy czym niektóre podmioty (niezależnie od kategorii praw) wskazywały, że przekazanie na cele charytatywne nie jest właściwym rozwiązaniem, ponieważ jest to swego rodzaju przyzwolenie na naruszanie praw wyłącznych⁸⁷.

W każdym wypadku wskazywano, że zgoda podmiotu uprawnionego jest niezbędna.

VI. Odszkodowania

Art. 13 dyrektywy określa dwa sposoby naprawienia szkody poniesionej w związku z naruszeniem praw własności intelektualnej:

- *poprzez zapłatę odszkodowania w wysokości uwzględniającej wszystkie właściwe aspekty, w tym poniesione negatywne skutki ekonomiczne z utraconymi zyskami włącznie i zysk bezpodstawnie osiągnięty przez naruszającego, a w szczególnych przypadkach także aspekty niemajątkowe, takie jak np. uszczerbek moralny;*
- *poprzez zapłatę odszkodowania ryczałtowego, określonego na podstawie elementów takich jak przynajmniej suma opłat licencyjnych, honorariów autorskich lub opłat*

⁸² Kancelaria Adamczyk i Spółka.

⁸³ Tak: Agencja Nasienna.

⁸⁴ Tak: Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych, Cyfrowy Polsat, Polska Izba Książki.

⁸⁵ Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL.

⁸⁶ Wskazane przez Kancelarię Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy.

⁸⁷ Tak: Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych, Business Software Alliance.

należnych w przypadku korzystania z danego dobra intelektualnego zgodnie z prawem.

Zasady te znajdują odzwierciedlenie w polskich przepisach z zakresu praw własności intelektualnej. Do poszczególnych ustaw została wprowadzona regulacja, przewidująca możliwość żądania naprawienia szkody na zasadach ogólnych Kodeksu cywilnego albo zapłaty sumy pieniężnej w wysokości – w zależności od przedmiotu ochrony – jednokrotności lub wielokrotności stosownego wynagrodzenia lub opłaty licencyjnej (art. 79 ust. 1 pkt 3 pr. aut., art. 287 ust. 1 i art. 296 ust. 1 p.w.p., art. 11 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie baz danych oraz art. 36a ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie odmian roślin).

Ponadto, niezależnie od roszczenia o naprawienie szkody, uprawniony może żądać wydania uzyskanych korzyści (art. 79 ust. 1 pkt 4 pr. aut., art. 287 ust. 1 i art. 296 ust. 1 p.w.p., art. 11 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie baz danych oraz art. 36a ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie odmian roślin).

29. W Państwa praktyce, jakie kryteria sądy najczęściej biorą pod uwagę, orzekając zapłatę odszkodowania na zasadach ogólnych Kodeksu cywilnego? W szczególności, czy brana jest pod uwagę możliwość i łatwość uzyskania legalnego dostępu do chronionego przedmiotu?

W ramach konsultacji kilka podmiotów wskazało, że z uwagi na problemy z dochodzeniem odszkodowania na zasadach ogólnych Kodeksu cywilnego, częściej dochodzi się jednokrotności lub wielokrotności wynagrodzenia, które byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu⁸⁸.

Natomiast, w przypadku zasądzenia odszkodowania na zasadach ogólnych Kodeksu cywilnego, sądy najczęściej biorą pod uwagę wysokość poniesionej szkody i to, jak długo trwało naruszenie⁸⁹. Wysokość poniesionej szkody jest z reguły ograniczona do liczby egzemplarzy znalezionych u naruszydela. Powyższy sposób wyliczenia odszkodowania jest z reguły nieadekwatny do skutków naruszenia. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż w dobie internetu powinny być brane pod uwagę takie czynniki jak np. zakres rozpowszechniania oraz liczba pobrań. W praktyce jednak powyższe elementy są trudne do udowodnienia, a ich wykazanie staje się źródłem kolejnych kosztów⁹⁰. Zasygnalizowano też problem z ustalaniem zasad określania wysokości zadośćuczynienia w przypadku naruszenia autorskich praw osobistych⁹¹.

Pojawił się ponadto pogląd organizacji społecznej, zgodnie z którym działania mające na celu uczestnictwo w kulturze i upowszechnianie dóbr kultury powinny być traktowane odmiennie i łagodniej od innych naruszeń⁹².

30. W jaki sposób określana jest wysokość korzyści uzyskanych przez naruszającego?

⁸⁸ Tak: Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Kancelaria D. Bober & D. Krupa, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych

⁸⁹ Cyfrowy Polsat.

⁹⁰ Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych.

⁹¹ Stowarzyszenie Architektów Polskich.

⁹² Opinia Fundacji Nowoczesna Polska.

Z przeprowadzonych konsultacji wynika, iż sądy - w celu określenia wysokości korzyści uzyskanych przez naruszającego - najczęściej posługują się opiniami biegłych, sporządzanymi w oparciu o pozyskane w procesie dowody z dokumentów. Często nie są to jednak dowody w pełni obrazujące sytuację. Nawet jeżeli naruszytel został zobowiązany do przedstawienia odpowiednich dokumentów finansowych (w trybie art. 80 pr. aut.⁹³), to nie czyni on tego dobrowolnie. Istnieje wtedy konieczność przeprowadzenia odpowiedniego postępowania egzekucyjnego, w ramach którego sąd może nałożyć na naruszydela grzywnę (art. 1050 k.p.c. – tzw. egzekucja czynności niezastępowanych), co znacznie przedłuża postępowanie, sprawiając, iż dane stają się mniej aktualne i nie odzwierciedlają rzeczywistej wysokości korzyści uzyskanej przez naruszającego. Sądy określają przedmiotową wysokość również na podstawie zaksięgowanych wpływów na rachunku bankowym lub ustalają ją w odniesieniu do potencjalnej wysokości opłat licencyjnych, których naruszający nie uiścił bezprawnie korzystając z przedmiotu chronionego prawem.

Podniesiono również, że uprawnieni przeważnie występują z roszczeniami odszkodowawczymi obliczanymi jako wielokrotność wynagrodzenia. Czynią to, że względu na okoliczność, że udowodnienie uzyskanych korzyści jest bardzo trudne, ponieważ wszelkie dane i informacje są w posiadaniu naruszającego⁹⁴.

31. Czy często spotykają się Państwo z praktyką kumulatywnego dochodzenia i zasądzenia odszkodowania obok wydania uzyskanych korzyści?

Podmioty, które ustosunkowały się do tego pytania odpowiedziały, że nie spotkały się z praktyką kumulatywnego dochodzenia i zasądzenia odszkodowania obok wydania uzyskanych korzyści. Na ogół poprzestają na żądaniu zasądzenia odszkodowania⁹⁵.

32. Czy spotkali się Państwo z sytuacją, w której zasądzone odszkodowanie dotyczyło naruszenia szerszego portfolio praw własności intelektualnej, a nie pojedynczych, szczegółowo określonych przedmiotów ochrony?

Większość konsultowanych podmiotów nie spotkała się z sytuacją, w której zasądzone odszkodowanie dotyczyło naruszenia szerszego portfolio praw własności intelektualnej, a nie pojedynczych, szczegółowo określonych przedmiotów ochrony⁹⁶.

W praktyce takie sytuacje zdarzają się najczęściej, jeżeli naprawienia szkody dochodzi organizacja zbiorowego zarządzania. Wtedy zasądzone odszkodowanie dotyczy określonego rodzajowo „repertuaru” danej organizacji.⁹⁷

⁹³ Na podstawie tego artykułu sąd może zobowiązać naruszającego autorskie prawa majątkowe do udzielenia informacji i udostępnienia dokumentacji mającej znaczenie dla dochodzonych roszczeń.

⁹⁴ Stowarzyszenie Autorów ZAiKS.

⁹⁵ Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Kancelaria D. Bober & D. Krupa, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych, Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych, Cyfrowy Polsat, Agencja Nasienna.

⁹⁶ Kancelaria D. Bober & D. Krupa, Stowarzyszenie Architektów Polskich, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych, Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych, Cyfrowy Polsat, Agencja Nasienna, Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”, Kancelaria Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy.

33. Czy zgadzają się Państwo z opinią, że wysokość odszkodowania nie powinna być niższa niż wartość korzyści uzyskanych przez podmiot naruszający prawo?

Większość podmiotów zgodziła się z twierdzeniem, że wysokość odszkodowania nie powinna być niższa niż wartość uzyskanych przez podmiot naruszający prawo korzyści⁹⁸. Postulowano wręcz, aby odszkodowanie było wyższe niż wskazana w pytaniu wartość. W przeciwnym wypadku istnieje ryzyko, iż przepisy o ochronie praw własności intelektualnej przestaną pełnić funkcję prewencyjną, a naruszenia staną się de facto łatwiejszą formą uzyskania dostępu do chronionych dóbr⁹⁹.

W ramach konsultacji pojawiły się również opinie, iż czynnikiem decydującym o wysokości odszkodowania powinna być wysokość szkody poniesionej przez podmiot praw własności intelektualnej¹⁰⁰. Z jednej strony podkreślono, iż nie wszystkie korzyści uzyskane przez podmiot naruszający prawo da się zakwalifikować jako szkodę rzeczywistą (*damnum emergens*) lub utracone korzyści (*lucrum cessans*). W związku z powyższym takie korzyści nie powinny być przedmiotem odszkodowania w postępowaniu cywilnym¹⁰¹. Z drugiej strony postulowano, aby uzyskane korzyści były rozpatrywane pomocniczo przy ustalaniu wymiaru szkody. Stanowiłoby to swego rodzaju represję dla naruszydca, odstraszającą go od dalszego naruszania praw¹⁰².

Jedna z organizacji społecznych wyraziła przy okazji powyższego pytania opinię, iż działalność użytkowników dzielących się kulturą nie powoduje szkody po stronie właściciela praw autorskich. Zatem w takich przypadkach odszkodowanie nie powinno być zasądzone¹⁰³.

34. Czy możliwość naprawienia szkody poprzez zapłatę sumy pieniężnej odpowiadającej wielokrotności stosownego wynagrodzenia lub opłaty licencyjnej traktują Państwo jako środek o charakterze represyjnym (swoistą „karę cywilną”), czy też po prostu jako zryczałtowaną formę rekompensaty?

Większość podmiotów wskazała, że ma ona charakter zryczałtowanej formy rekompensaty i ułatwia skuteczne dochodzenie roszczeń¹⁰⁴. Możliwość naprawienia szkody poprzez zapłatę

⁹⁷ Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL.

⁹⁸ Opinia Stowarzyszenia Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL, Stowarzyszenia Autorów ZAiKS, Kancelarii Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy, Polskiej Izby Książki, Agencji Nasienniej, Fundacji Ochrony Twórczości Audiowizualnej, Izby Wydawców Prasy, Kancelarii Adamczyk i Spółka, Stowarzyszenia Dystrybutorów Filmowych, Kancelarii Łazewski, Depo i Wspólnicy, Krajowej Izby Producentów Audiowizualnych, Business Software Alliance, Stowarzyszenia Filmowców Polskich.

⁹⁹ Opinia Stowarzyszenia Autorów i Wydawców „Polska Książka”.

¹⁰⁰ Opinia Cyfrowego Polsatu oraz Spółki Orange.

¹⁰¹ Opinia Spółki Orange.

¹⁰² Opinia Cyfrowego Polsatu.

¹⁰³ Opinia Fundacji Nowoczesna Polska,

¹⁰⁴ Tak: Cyfrowy Polsat, Kancelaria D. Bober & D. Krupa, Stowarzyszenie Architektów Polskich, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Business Software Alliance, Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych, Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych, Izba Wydawców Prasy, Fundacja Ochrony

sumy pieniężnej odpowiadającej wielokrotności stosownego wynagrodzenia lub opłaty licencyjnej powinna być raczej traktowana jako zapłata odszkodowania, tyle że ustalonego wedle uproszczonych zasad. Konsultowana dyrektywa *expressis verbis* stanowi w art. 3 ust 2, że „środki, procedury i środki naprawcze [powinny być] (...) skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.” Obecny kształt art. 79 pr. aut.¹⁰⁵ bierze pod uwagę bardzo specyficzny charakter przedmiotu ochrony. Łatwy dostęp do utworów (w szczególności dotyczy to internetu), możliwość masowego zwielokrotniania, trudności dowodowe w dochodzeniu roszczeń na zasadach ogólnych, słabsza z reguły pozycja twórcy – wszystkie te okoliczności przemawiają za uznaniem, iż prawo do wielokrotności stosownego wynagrodzenia to w większości przypadków jedyna możliwość naprawienia szkody przez naruszającego prawa własności intelektualnej¹⁰⁶. Charakter represyjny może natomiast ujawnić się przy znacznej liczbie naruszeń, gdy wielokrotność stosownego wynagrodzenia okaże się być znaczną kwotą. Jednakże kwota ta jest zawsze wynikiem tylko i wyłącznie skali naruszeń¹⁰⁷.

Z drugiej strony dwie organizacje społeczne podniosły, że możliwość naprawienia szkody poprzez zapłatę sumy pieniężnej odpowiadającej wielokrotności stosownego wynagrodzenia lub opłaty licencyjnej ma charakter kary cywilnej, bo nie jest w żaden sposób powiązana ze szkodą. Ponadto jest przywilejem dla uprawnionego z tytułu praw autorskich. Takie rozwiązanie nie ma uzasadnienia, ale jeżeli już funkcjonuje powinno być tylko stosowane wobec podmiotów działających dla zysku, a nie wobec osób dzielących się kulturą¹⁰⁸. Inne podmioty również wskazywały, iż obecny kształt art. 79 pr. aut. stoi w opozycji do art. 361 § 2 k.c.¹⁰⁹, który to przepis nie dopuszcza do nieuzasadnionego wzbogacenia, zapewniając jednakże całkowitą rekompensatę doznanego uszczerbku¹¹⁰.

35. Jak często spotykają się Państwo z roszczeniem o zapłatę dwukrotności stosownego wynagrodzenia w przypadku niezawinionego naruszenia autorskich lub pokrewnych praw majątkowych?

Z przeprowadzonych konsultacji wynika, że odszkodowanie z tytułu niezawinionego naruszenia autorskich lub pokrewnych praw majątkowych w praktyce nie jest dochodzone¹¹¹. Jedną z przyczyn niewystępowania z roszczeniem o zapłatę dwukrotności stosownego wynagrodzenia, jest fakt, że podmioty naruszające są wielokrotnie wzywane do zaprzestania takich działań. Po niezastosowaniu się do wezwań przyjąć można, iż dokonują naruszeń w sposób zawiniony.

Twórczości Audiowizualnej, Cyfrowy Polsat, Agencja Nasienna, Kancelaria Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy, Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS.

¹⁰⁵ Przepis ten zawiera katalog roszczeń, które może podmieść uprawniony w przypadku naruszenia jego autorskich praw majątkowych. Między innymi zawiera on roszczenie o naprawienie szkody na zasadach ogólnych lub przez zapłatę sumy pieniężnej odpowiadającej wielokrotności stosownego wynagrodzenia.

¹⁰⁶ Opinia Stowarzyszenia Autorów ZAiKS oraz Business Software Alliance.

¹⁰⁷ Opinia Business Software Alliance.

¹⁰⁸ Tak: Fundacja Nowoczesna Polska, Centrum Cyfrowe Projekt: Polska.

¹⁰⁹ Przepis ten stanowi, iż naprawienie szkody obejmuje straty, które poszkodowany poniósł, oraz korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzono.

¹¹⁰ Tak: Spółka Orange oraz Kancelaria Adamczyk i Spółka.

¹¹¹ Tak: Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL, Izba Wydawców Prasy, Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”.

Jednakże z doświadczeń jednej z konsultowanych kancelarii wynika, iż w przypadku niezawinionego naruszenia autorskich lub pokrewnych praw majątkowych, roszczenie o zapłatę dwukrotności stosowanego wynagrodzenia, jest jednym z najczęściej formułowanych żądań. Instytucja ta jest bardzo użyteczna w sytuacjach, gdy wykazanie wysokości szkody na zasadach ogólnych następuje z trudnością¹¹².

36. Czy spotkali się Państwo z przypadkami dochodzenia odszkodowania z tytułu naruszenia praw własności intelektualnej przez osobę trzecią, inną niż bezpośredni posiadacz tych praw? W oparciu o jaką podstawę prawną roszczenie to było dochodzone?

Znaczna liczba podmiotów biorących udział w konsultacjach wskazała, że spotkała się z przypadkami dochodzenia odszkodowania z tytułu naruszenia praw własności intelektualnej przez osobę trzecią inną niż bezpośredni posiadacz tych praw¹¹³. Podstawa prawna była tego typu działania była odmienna w zależności od rodzaju naruszonego przez osobę trzecią prawa.

1) W zakresie **praw autorskich i praw pokrewnych** odszkodowania z tytułu ich naruszenia dochodzą zazwyczaj organizacje zbiorowego zarządzania¹¹⁴. Czynią to jako podmiot, któremu prawa zostały powierzone w zarząd lub jako przedstawiciele ustawowi podmiotów, które praw nie powierzyły bądź w ramach instytucji zwanej *negotiorum gestio*¹¹⁵. Podstawą prawną takiego działania organizacji zbiorowego zarządzania jest art. 105 pr. aut.¹¹⁶. Oprócz tego, osobą trzecią dochodzącą odszkodowania z tytułu naruszenia praw własności intelektualnej może być także licencjobiorca, który korzysta z utworu na podstawie licencji wyłącznej¹¹⁷. Uprawniony z licencji wyłącznej może czynić powyższe na podstawie art. 67 ust. 4 pr. aut.¹¹⁸

2) W zakresie **praw własności przemysłowej** odszkodowania z tytułu ich naruszenia przez osobę trzecią, inną niż bezpośredni posiadacz tych praw, może dochodzić licencjobiorca wyłączny wpisany do rejestru¹¹⁹. Uprawnienie tego podmiotu do dochodzenia roszczeń z powodu naruszenia praw własności przemysłowej wynika z art. 76 ust. 6 zd. 2 p.w.p¹²⁰.

¹¹² Tak: Kancelaria Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy.

¹¹³ Wskazane przez: Orange Polska, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL, Polską Izbę Książki, Agencję Nasienną, Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych, Stowarzyszenie Architektów Polskich, Cyfrowy Polsat, Kancelaria Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy.

¹¹⁴ Tak: Orange Polska, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL, Cyfrowy Polsat.

¹¹⁵ Prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia. Podejmowanie działań prawnych na rzecz oznaczonej osoby bez podstawy prawnej (umowy, ustawy, orzeczenia sądowego). Instytucja ta jest uregulowana w art. 752 k.c.

¹¹⁶ Zgodnie z tym przepisem domniemywa się, że organizacja zbiorowego zarządzania ma legitymację procesową w odniesieniu do pól objętych zbiorowym zarządzaniem.

¹¹⁷ Przykład wskazany przez Polską Izbę Książki, która powołuje się na informację od wydawnictwa Wolters Kluwer Polska, Stowarzyszenie Architektów Polskich, Cyfrowy Polsat oraz Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych.

¹¹⁸ Zgodnie z tym przepisem jeżeli umowa nie stanowi inaczej, uprawniony z licencji wyłącznej może dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych, w zakresie objętym umową licencyjną.

¹¹⁹ Wskazane przez Kancelarię Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy.

¹²⁰ Zgodnie z tym przepisem licencja podlega, na wniosek zainteresowanego, wpisowi do rejestru patentowego. Uprawniony z licencji wyłącznej wpisanej do rejestru może na równi z uprawnionym z patentu dochodzić roszczeń z powodu naruszenia patentu, chyba że umowa licencyjna stanowi inaczej.

Przepis ten znajduje odpowiednie zastosowanie do innych niż patent przedmiotów praw własności przemysłowej.

3) W zakresie **ochrony odmian roślin** nie spotkano się z przypadkiem dochodzenia odszkodowania z tytułu naruszenia praw własności intelektualnej przez osobę trzecią, inną niż bezpośredni posiadacz tych praw. Jednak zasygnalizowano konieczność ustanowienia podstawy prawnej do występowania z roszczeniem odszkodowawczym w imieniu własnym, ale na rzecz hodowców przez organizację działającą na rzecz hodowców odmian roślin. Tego rodzaju regulacje umożliwiłyby skuteczniejsze przeciwdziałanie przejawom naruszenia wyłącznego prawa do odmian roślin¹²¹.

37. Czy spotkali się Państwo z przypadkami dochodzenia przez osobę trzecią rekompensaty z tytułu niesłusznie zasądzonych odszkodowania?

Nie spotkano się z przypadkami dochodzenia przez osobę trzecią rekompensaty z tytułu niesłusznie zasądzonych odszkodowania.

VII. Nadużywanie środków egzekwowania praw własności intelektualnej

38. Czy spotkali się Państwo z przypadkami nadużywania cywilnoprawnych środków egzekwowania praw własności intelektualnej? Czy miały one charakter nieumyślny czy też były celowe? Jakie były konsekwencje tego rodzaju działań, zarówno dla strony powodowej jak i pozwanej? Czy zastosowanie znajdował tu art. 5 Kodeksu cywilnego?

Większość podmiotów odpowiedziała, że nie spotkała się z przypadkami nadużywania cywilnoprawnych środków egzekwowania praw własności intelektualnej¹²².

Pojedyncze odpowiedzi wskazały na występowanie pewnych nadużyć. Uwaga ogólna dotyczyła tego, że tego rodzaju nadużyciom dokonywanym przez podmioty uprawnione z tytułu praw własności intelektualnej sprzyjają nieprecyzyjne przepisy dotyczące dozwolonego użytku. Na tego rodzaju działania narażeni są drobni użytkownicy, nieświadomi swoich praw. Jako przykłady takich nadużyć wskazano masowe wysyłanie do osób podejrzewanych o naruszenie praw własności intelektualnej zawiadomień o naruszeniach wraz z propozycją ugody. Użytkownicy częstokroć godzą się na zaproponowane rozwiązanie, aby uniknąć dalszych problemów, jednak odszkodowanie nie zawsze jest należne¹²³. Za nadużycia uznano też kontrole przeprowadzane w klubie muzycznym. Zazwyczaj tego rodzaju kontrole mają

¹²¹ Postulat Agencji Nasiennej.

¹²² Tak: Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Kancelaria D. Bober & D. Krupa, Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”, Business Software Alliance, Fundacja Ochrony Twórczości Audiowizualnej, Izba Wydawców Prasy, Związek Producentów Audio Video, Kancelaria Łazewski, Depo i Wspólnicy, Agencja Nasienna, Kancelaria Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy, Cyfrowy Polsat, Stowarzyszenie Architektów Polskich, Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych, Cyfrowy Polsat, Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS.

¹²³ Tak: Fundacja Nowoczesna Polska, Centrum Cyfrowe Projekt: Polska.

miejsce w trakcie trwania imprezy muzycznej. Impreza zostaje przerwana, co naraża właściciela na znaczną stratę finansową¹²⁴.

39. Czy Państwa zdaniem w sprawach o naruszenie praw własności intelektualnej przestrzeganie prawa do prywatności oraz prawa do sprawiedliwego procesu jest zagwarantowane w wystarczającym stopniu?

Większość podmiotów odpowiedziało, że w sprawach o naruszenie praw własności intelektualnej przestrzeganie prawa do prywatności oraz prawa do sprawiedliwego procesu jest zagwarantowane w wystarczającym stopniu¹²⁵. Jednak prawo do sprawiedliwego procesu może być naruszone poprzez długotrwałość postępowań, którą można zaobserwować w procesach o naruszenia praw własności intelektualnej. W kwestii naruszenia prawa do prywatności pojawił się natomiast pogląd, iż można zaobserwować wręcz przerost ochrony prywatności nad ochroną interesów podmiotów, którym przysługują prawa własności intelektualnej. W szczególności ma to miejsce w kontekście dostępu do danych osobowych podmiotów dokonujących naruszeń¹²⁶.

Odmienne, zdaniem jednej z organizacji społecznych, prawo do prywatności oraz prawa do swobody wypowiedzi powinny mieć prymat nad innymi prawami, w tam prawami własności intelektualnej¹²⁷.

¹²⁴ Przykład Polskiego Stowarzyszenie Prezentatorów Muzyki DJ Union.

¹²⁵ Tak: Kancelaria Adamczyk i Spółka, Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Kancelaria D. Bober & D. Krupa, Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”, Business Software Alliance, Fundacja Ochrony Twórczości Audiowizualnej, Izba Wydawców Prasy, Związek Producentów Audio Video, Kancelaria Łazewski, Depo i Wspólnicy, Kancelaria Drzewiecki, Tomaszek & Wspólnicy, Cyfrowy Polsat, Stowarzyszenie Architektów Polskich, Cyfrowy Polsat, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Polska Izba Książki.

¹²⁶ Tak: Stowarzyszenie Dystrybutorów Filmowych.

¹²⁷ Tak: Centrum Cyfrowe Projekt: Polska.